

KANDIDAT

2032

PRØVE

JUR402 1 Prosess og strafferett

Emnekode	JUR402
Vurderingsform	Skriftlig eksamen
Starttid	04.06.2026 07:00
Sluttid	04.06.2026 13:00
Sensurfrist	--
PDF opprettet	05.06.2026 14:29

Skoleeksamen

Oppgave	Tittel	Oppgavetype
✓	Generell informasjon	Skjema
1	Oppgave 1	Langsvar
2	Oppgave 2	Langsvar
3	Oppgave 3	Langsvar
4	Oppgave 4	Langsvar

 Generell informasjon

Eksamen strafferett

UiA

Våren 2026

Alle de fire oppgavene skal besvares.

Kristiansand 4. juni 2026

Kursansvarlig

Asbjørn Strandbakken

Professor dr. jur.

Merknader: Fritekst etter henvisninger i Lovdata i eksamensmodus er **IKKE** tillatt på eksamen**Tillatte hjelpemidler:** Lovdata.no i eksamensmodus**Kan besvarelsen brukes til undervisningsformål?**☐ Nei☒ Ja**Knytte håndtegninger til denne oppgaven?**

Bruk følgende kode:

1 5 6 7 7 6 7

1 Oppgave 1

Emma Berg har over lengre tid vært i et turbulent forhold med kjæresten Jonas Tveter. En kveld oppstår det nok en kraftig krangel i leiligheten deres. Jonas mistenker at Emma har vært utro og sier at han skal «banke vett inn i skallen hennes». Når Emma forsøker å ringe politiet, river Jonas telefonen ut av hånden hennes og tar kvelertak på henne. Emma klarer å rive seg løs og låser seg inne på soverommet. Jonas forsøker nå å bryte opp døren, mens han roper at han skal drepe henne.

Nå bestemmer Emma seg for å hoppe ut av vinduet og kjøre vekk fra stedet. Emma har drukket flere glass vin til middag, og hun er klar over at hun sannsynligvis fortsatt har promille. Likevel setter hun seg i bilen og kjører av sted, fordi hun er redd for at Jonas skal komme ut og drepe henne.

Etter syv kilometer kjører Emma forbi en brannstasjon, hvor hun ser en gjeng brannfolk som står utenfor og røyker. «Får de ikke nok røyk på jobben?», tenker hun. Etter fem kilometer til er hun fremme ved målet, barndomshjemmet der foreldrene bor.

Politiet varsles, og de kommer for å oppta Emmas forklaring. Når politiet ser at Emma er beruset, ordnes det med blodprøve som viser at hun hadde 1,1 i promille da hun kjørte.

Kan Emma straffes for promillekjøring?

Skriv ditt svar her...

Spørsmålet er om Emma Berg ("Emma") kan straffes for promillekjøring.

Det rettslige grunnlaget er lov om straff (straffeloven) og lov om vegtrafikk (vegtrafikkloven).

Grunnvilkåret for straff er at det må foreligge en overtredelse av et lovhjemlet straffebud, jf. Grunnloven § 96 første ledd generelt og straffeloven § 14 spesielt. Dette innebærer som et utgangspunkt at gjerningsbeskrivelsen i et straffebud må være oppfylt. Spørsmålet blir her om Emma oppfyller gjerningsbeskrivelsen i vegtrafikkloven § 22.

Vegtrafikkloven § 22 første ledd angir at ingen må "føre motorvogn når han er påvirket av alkohol". Bestemmelsen oppstiller tre kumulative vilkår for lovovertrædelse (gjerningselementer).

Det første vilkåret for lovovertrædelse er at det foreligger en "motorvogn" i lovens forstand. Motorvogn-begrepet er legaldefinert som "kjøretøy som blir

drevet fram med motor", se vegtrafikkloven § 2 andre ledd. Det er klart at en bil anses som motorvogn. Vilkåret er oppfylt.

Det andre vilkåret for lovovertrædelse er at tiltalte må "føre" motorvogn. Ordlyden tilsier at vedkommende ikke rent faktisk må ha kjørt motorvognen. Høyesterettspraksis viser at det er tilstrekkelig at motoren er i gang og bilen satt i bevegelse, se Rt. 2006 s. 850 (avsnitt 7). Ettersom Emma kjørte vekk fra leiligheten med bil, er det klart at vilkåret er oppfylt.

Det tredje vilkåret for lovovertrædelse er at tiltalte førte motorvognen mens han var "påvirket av alkohol". Ordlyden tilsier at enhver alkoholpåvirkning er tilstrekkelig. I lys av vegtrafikkloven § 22 andre ledd må ordlyden tolkes innskrenkende, slik at det i det minste kreves en blodalkoholkonsentrasjon på 0,2 promille. Når Emma hadde en promille på 1,1, er vilkåret klart oppfylt.

Emma oppfyller gjerningsbeskrivelsen i vegtrafikkloven § 22 første ledd, jf. andre ledd. Grunnvilkåret for straff er dermed oppfylt.

Det andre vilkåret for straff er at det må være utvist nødvendig skyld. Skyldkravet er forsett med mindre annet er bestemt, se straffeloven § 21, jf. § 1. Vegtrafikkloven § 31 første ledd første punktum angir at forsettlige og uaktsomme overtrædelser av loven straffes, slik at begge hovedskyldformer oppfyller skyldkravet. Forsett fremstår som den aktuelle skyldform.

Forsett foreligger blant annet når noen begår en handling som dekker gjerningsbeskrivelsen i et straffebud med "hensikt", jf. straffeloven § 22 første ledd bokstav a. Denne forsettsformen kalles hensiktsforsett (*dolus directus*). Hensiktsforsett foreligger når gjerningspersonen ønsket å handle slik han gjorde; handlingen var tilsiktet, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 424.

Tilsvarende foreligger det forsett når noen begår en straffbar handling "med bevissthet om at handlingen sikkert eller mest sannsynlig dekker gjerningsbeskrivelsen", jf. straffeloven § 22 første ledd bokstav b. Denne forsettsformen kalles sannsynlighetsforsett (*dolus indirectus*), og foreligger når gjerningspersonen holdt det mest sannsynlig at handlingen ville dekke gjerningsbeskrivelsen, jf. HR-2021-1207-A (avsnitt 21).

Forsettet må foreligge på gjerningstidspunktet og dekke hele den objektive gjerningsbeskrivelse, i tråd med det strafferettslige dekningsprinsipp, jf. HR-2023-469-A (avsnitt 18). Skylden bedømmes ut fra gjerningspersonens oppfatning av de faktiske forhold, jf. straffeloven § 25 første ledd.

Etter det opplyste har Emma besluttet å kjøre av gårde fra samboerparets felles leilighet. Hun hadde dermed hensiktsforsett om å føre motorvogn. Hensiktsforsettet omfatter ikke alkoholpåvirkningen. Når Emma "er klar over at hun sannsynligvis fortsatt har promille", er det dog klart at hun i alle fall har utvist sannsynlighetsforsett med hensyn til alkoholpåvirkningen, jf. straffeloven § 22 første ledd bokstav b. Eventuell villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjonen utelukker dessuten ikke skyld, jf. straffeloven § 25 tredje ledd første og andre punktum generelt, jf. vegtrafikkloven § 22 fjerde ledd første punktum spesielt.

Skyldkravet anses oppfylt.

Det tredje vilkåret for straff er at gjerningspersonen hadde skyldene på gjerningstidspunktet. Dette innebærer at vedkommende ikke må ha vært utilregnelig eller mindreårig da den straffbare handling ble begått, jf. straffeloven § 20. Faktum gir ingen opplysninger om at Emma manglet skyldene. Hun forutsettes derfor å ha hatt skyldene i behold. Vilket er oppfylt.

Det fjerde vilkåret for straff er at det ikke forelå noen straffrihetsgrunn som berettiger eller unnskylder den aktuelle handlemåte. Slik faktum ligger an, er det nærliggende å vurdere om det her forelå en nødrettssituasjon som berettiget promillekjøringen.

Straffeloven § 17 angir at en ellers straffbar handling er lovlig når den blir foretatt "for å redde liv [...] fra en fare for skade som ikke kan avverges på annen rimelig måte, og denne skaderisikoen er langt større enn skaderisikoen ved handlingen". Bestemmelsen oppstiller fire kumulative vilkår for nødrett og dermed straffrihet.

Det første vilkåret for nødrett er at det må foreligge en "fare for skade" på en rettsbeskyttet interesse. Ordlyden tilsier at det må foreligge en risiko for skade på en interesse som etter vår rettsorden er underlagt rettslig beskyttelse. Etter bestemmelsen er "liv" en slik interesse. Når Emma frykter for at Jonas vil ta hennes liv, er det klart at det foreligger en fare for skade på hennes liv. Vilkåret er oppfylt.

Det andre vilkåret for nødrett er at den handlende må handle "for å redde" den rettsbeskyttede interesse, i dette tilfellet liv. Dette er et krav om redningshensikt, som i lys av faktum er klart oppfylt.

Det tredje vilkåret for nødrett er at den aktuelle faren ikke kunne avverges på "annen rimelig måte". Ordlyden gir anvisning på et minste-inngreps-prinsipp; dersom mindre inngripende tiltak kunne ha avverget faren, skulle disse ha blitt valgt. Praksis fra Høyesterett viser at det ikke kreves at gjerningspersonen treffer en optimal beslutning i den nødssituasjon han befinner seg i. Det må foretas en realistisk vurdering av hvilke overveielser en kan forvente i den aktuelle situasjonen, se HR-2025-1603-A (avsnitt 19).

Promillekjøring har stundom vært til behandling i Høyesterett, hvor det blant annet er tatt stilling til om den aktuelle kjøringen kunne anses berettiget etter nødrettsinstituttet. Med henblikk på inneværende kriterium, er det lagt til grunn at dersom en bilist kunne ha stoppet andre trafikanter eller på annen måte oppsøkt hjelp, vil vedkommende ved ikke å gjøre det anses for å ha gått for langt. Illustrerende i denne sammenheng er Rt. 1994 s. 1407. En beruset mann overtok kjøringen da hans kone fikk astmaanfall. Han kjørte ca. 3,5 kilometer til et sted hvor det befant seg en pustemaskin som konen kunne benytte. Nødrett ble påberopt som straffrihetsgrunn. Høyesterett avviste dette under henvisning til at gjerningspersonen kunne tilkalt hjelp fra andre bilister, og eventuelt benyttet SOS-telefonen i en tunnel. Faren kunne med andre ord ha blitt avverget på annen rimelig måte.

Tilsvarende betraktninger ligger til grunn for domsresultatet i Rt. 1985 s. 1. En mann som var ruspåvirket kjørte sin bror hjem ettersom broren trengte medisiner. Da mannen var blitt domfelt og anket til Høyesterett, påberopte han seg nødrett som berettigelse for handlemåten. Høyesterett avfeiet dette under henvisning til at det lå en Falken-stasjon bare 300 meter unna det sted hvor domfelte og hans bror i utgangspunktet oppholdt seg. Faren kunne ha blitt avverget ved å gå til stasjonen fremfor å kjøre broren hjem.

Det fremgår av faktum at Emma kjørte syv kilometer fra leiligheten sin. Hun tilbakela altså betydelige distanser som langt overstiger det som i lys av rettspraksis generelt er ansett som akseptabelt. I dette tilfellet kan det hende at nødssituasjonen overhodet ikke forelå da Emma hadde kommet seg så langt unna Jonas. Når hun på veien kjørte forbi en brannstasjon, hvor hun så en gjeng brannfolk som hun med letthet kunne ha søkt hjelp fra, har hun uansett gått for langt. Faren kunne med andre ord avverges på annen rimelig måte.

Vilkårene for nødrett er ikke oppfylt. Dermed foreligger det ingen straffrihetsgrunn, og alle de fire straffbarhetsbetingelser er oppfylt.

Konklusjon: Emma kan straffes for promillekjøring etter vegtrafikkloven § 22, jf. § 31.

Ord: 1238

Knytte håndtegninger til denne oppgaven?
Bruk følgende kode:

1 8 3 0 4 0 0

2 Oppgave 2

På en nattklubb i Bergen står Kristian Hauge i baren sammen med flere venner. Utover kvelden blir han stadig mer aggressiv mot en annen gjest, Thomas Rønning, som Kristian mener har sett stygt på ham. Kristian brøler til Thomas at han skal «trekke til seg blikket». Thomas forsøker å gå vekk, men Kristian følger etter ham og slår til ham i ansiktet.

Thomas faller bakover og slår hodet i gulvet. Han blir liggende stille. En av dørvaktene holder Kristian tilbake mens ambulansen tilkalles. På sykehuset dør Thomas to dager senere. Sakkyndige fastslår at det harde støtet mot gulvet var den direkte dødsårsaken, men at Thomas hadde en sjelden og ukjent tilstand som gjorde ham ekstra sårbar for hodeskader.

Drøft mulig straffansvar for Kristian.

Skriv svaret ditt her. Endringer blir lagret automatisk.

Spørsmålet er om Kristian Hauge ("Kristian") kan straffes.

Det rettslige grunnlaget er straffeloven.

Det vises til den forutgående redegjørelse for de alminnelige straffbarhetsbetingelser. På grunn av den innbyrdes ulikhet i saksforholdene, knyttes enkelte særmerknader til straffbarhetsbetingelsene i denne omgang.

Med hensyn til grunnvilkåret for straff, må det først spørres om Kristian har overtrådt straffeloven § 275 om drap.

Straffeloven § 275 rammer "[d]en som dreper en annen".

Bestemmelsen oppstiller to kumulative vilkår for lovovertrедelse: For det første må en annen enn tiltalte rent faktisk være død. For det andre må det foreligge årsakssammenheng mellom tiltaltes handling og fornærmedes død. Det førstnevnte vilkår er klart oppfylt. Spørsmålet blir om det foreligger årsakssammenheng mellom Kristians slag og den hos Thomas inntrådte dødsfølge.

Kravet til årsakssammenheng spaltes i to. Det kreves både faktisk årsakssammenheng og rettslig årsakssammenheng.

Faktisk årsakssammenheng foreligger når den aktuelle handling rent faktisk var årsak til den inntrådte følge. Ved stillingtaken til om så er tilfellet, anvendes den såkalte betingelseslære, hvoretter en handling anses som årsak til følgen dersom følgen ikke ville inntrådt om handlingen tenkes bort, se HR-2018-2281-A (avsnitt 18) forutsetningsvis. Dersom en tenker Kristians slag borte, ville Thomas ikke ha dødd. Det er dermed faktisk årsakssammenheng mellom handlingen og dødsfølgen.

Rettslig årsakssammenheng forutsetter at årsakssammenhengen var adekvat. I dette ligger dels at den aktuelle handling må ha en generell skadevoldende evne, og dels at risikoen ved handlingen realiserte seg på noenlunde normal måte, se HR-2018-2281-A (avsnitt 19). Som påpekt i den tilviste avgjørelse, er det sistnevnte et spørsmål om følgen fremsto som påregnelig for gjerningspersonen.

Det er nokså klart at et slag i ansiktet har en generell skadevoldende evne. Mer tvilsomt er det om den som tildeler en annen et slag i ansiktet, anser det som påregnelig at den truffe vil avgå med døden.

En må kunne legge til grunn at det i alminnelighet er meget usannsynlig at et enkeltstående slag i ansiktet vil være dødbringende. Denne oppfatning finner støtte i rettspraksis. I Rt. 1984 s. 1325 hadde domfelte tildelt fornærmede et enkelt slag med flat hånd mot høyre kinn. Fornærmede falt i gaten og ble påført et 4,5 cm langt sår i venstre tinning. Etter hvert døde han. Slaget hadde i seg selv vært dødbringende, idet det traff en av fornærmedes blodårer som på grunn av alkoholpåvirkning var utvidet, hvilket kulminerte i en blødning som angrep hjernen. Høyesterett kom til at dette var en så "ekstraordinær utvikling" at domfelte vanskelig kunne forutse resultatet, nemlig dødsfølgen.

På samme måte som i ovennevnte avgjørelse, er det forhold ved fornærmede som her tilsynelatende var avgjørende for dødsfølgens inntreden. Thomas

Rønning er opplyst å ha en "sjelden og ukjent tilstand som gjorde ham ekstra sårbar for hodeskader". Denne tilstanden kan Kristian neppe anses for å ha kjent til, hvilket taler mot å anse dødsfølgen som påregnelig.

Samtidig må det kunne antas at slag som medfører sammenstøt med underlaget, kan være dødbringende. Hvor påregnelig dette er, vil riktignok kunne avhenge av forholdene på stedet hvor slaget tildeles. Det er ingen holdepunkter for at gulvet i baren hvor slaget ble tildelt var spesielt hardt eller at det forelå andre særskilte faremomenter. Prinsippet om at enhver rimelig tvil skal komme tiltalte til gode (in dubio pro reo) tilsier da at det ikke kan forutsettes at så var tilfellet. På den bakgrunn anses dødsfølgen som upåregnelig - risikoen ved slaget har ikke realisert seg på en noenlunde normal måte.

Gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 275 er etter dette ikke oppfylt. Straff for drap er dermed utelukket, idet kravet til årsakssammenheng ikke er oppfylt. Det samme gjelder straff for uaktsom forvoldelse av død, jf. straffeloven § 281.

Forholdet må følgelig nedsubsummeres, jf. straffeprosessloven § 38.

Det er på det rene at slaget utgjør en kroppskrenkelse etter straffeloven § 271. Det må derfor spørres om kroppskrenkelsen er grov, jf. straffeloven § 272.

Hvorvidt en kroppskrenkelse er grov, beror på en helhetsvurdering. Etter straffeloven § 272 første ledd andre punktum skal det særlig legges vekt på om kroppskrenkelsen har hatt til følge "død". Innbakt i kravet om følger, herunder dødsfølgen, er et krav om årsakssammenheng mellom den aktuelle handling og den inntrådte følge. Som påvist foran, foreligger det her ikke tilstrekkelig årsakssammenheng mellom det av Kristian tildelte slag og Thomas' dødsfølge. Dette innebærer at dødsfølgen ikke kan hensyntas.

For øvrig ville dødsfølgen bare kunne vektlegges i den grad det er utvist uaktsomhet med hensyn til den, jf. straffeloven § 24. Det forutsetter at gjerningspersonen *burde* innsett følgen, se HR-2018-2281-A (avsnitt 16). Fordi Thomas døde som følge av sammenstøtet med gulvet og det avgjørende trolig var den for Kristian ukjente sårbarhet for hodeskader, kan det ikke sies at Kristian burde innsett dødsfølgen. En kan derfor ikke tillegge dødsfølgen vekt ved vurderingen av om kroppskrenkelsen er grov.

Det er tilsynelatende ingen andre følger eller momenter av relevans for vurderingen av kroppskrenkelsens grovhet som aktualiseres av nærværende faktum. Kroppskrenkelsen kan da ikke anses som grov.

Gjerningsbeskrivelsen er oppfylt for så vidt gjelder straffeloven § 271 om kroppskrenkelse. Faktum gir tilsynelatende utilstrekkelige holdepunkter for å subsumere forholdet som kroppsskade, jf. straffeloven § 273. Grunnvilkåret for straff anses derfor kun oppfylt med hensyn til kroppskrenkelse.

Skyldkravet etter straffeloven § 271 er forsett, jf. § 21. Som nevnt foran, foreligger forsett blant annet når noen begår en handling som dekker gjerningsbeskrivelsen i et straffebud med hensikt, jf. straffeloven § 22 første ledd bokstav a.

Kristian er som ethvert menneske herre over egne kroppsbevegelser og må anses for med hensikt å ha tildelt Thomas et slag i ansiktet. Han hadde dermed hensiktsforsett med hensyn til kroppskrenkelsen.

Skyldkravet er oppfylt.

De to øvrige straffbarhetsbetingelser, skylddevne og fravær av straffrihetsgrunner, er klart oppfylt. Når det gjelder sistnevnte, kunne en med

utgangspunkt i Kristians oppfatning av Thomas' blikk muligens ha stilt spørsmålet om det forelå en situasjon av preventiv nødverge. Det er imidlertid klart at nødvergeinstituttet ikke gjør handlemåten rettmessig.

Straffansvar er følgelig etablert.

Det forutgående stygge blikk fra Thomas kvalifiserer ikke til provokasjon, jf. straffeloven § 271 andre ledd bokstav b. Straffritaksgrunnen er dermed ikke aktuell.

Konklusjon: Kristian kan straffes for kroppskrenkelse, jf. straffeloven § 271.

Ord: 1008

Knytte håndtegninger til denne oppgaven?
Bruk følgende kode:

3 3 8 0 8 8 9

3 Oppgave 3

Tobias Hjelm avtaler med sin venn Kim at de skal selge kokain på en musikkfestival i Sandnes. Tobias skal skaffe stoffet, mens Kim skal stå for salget inne på festivalområdet. Dagen før festivalen kjøper Tobias en større mengde kokain.

Samme kveld leser Tobias på nett at politiet i tiden fremover vil intensivere innsatsen mot narkotikasalg. Han blir redd og bestemmer seg for å trekke seg. Tobias ringer Kim og sier at han ikke vil være med likevel. Neste morgen kaster Tobias all kokainen i sjøen. Senere samme dag kommer Kim til festivalområdet med tomme salgsposer og kontante vekslepenger, men uten narkotika. Han satser på at Tobias har ombestemt seg og vil møte opp likevel. Ved inngangspartiet blir han kroppsvisitert av en festivalvakt som blir mistenksom og varsler politiet. Dermed kommer de to guttenes planer for en dag.

Kan Tobias straffes for forsøk på narkotikaovertrødelse?

Kan Kim straffes for forsøk på narkotikaovertrødelse?

Skriv svaret ditt her. Endringer blir lagret automatisk.

Tobias

Spørsmålet er om Tobias Hjelm ("Tobias") kan straffes for forsøk på narkotikaovertrødelse, jf. straffeloven § 231, jf. § 16.

Det rettslige grunnlaget er straffeloven.

Jeg viser til redegjørelsen for straffbarhetsbetingelsene ovenfor.

Innledningsvis nevnes at Tobias' erverv av kokain i seg selv er en fullbyrdet narkotikaovertrødelse som han kan straffes for, jf. straffeloven § 231. Det sentrale her er om han kan straffes for forsøk på overdragelse av narkotika.

Straffeloven § 16 omhandler straffbart forsøk. Bestemmelsen oppstiller tre kumulative vilkår for sådant.

Det første vilkåret for forsøk er at tiltalte har "forsett om å fullbyrde et lovbrudd" (fullbyrdesforsett), se straffeloven § 16 første ledd. Dette innebærer at vedkommende må ha hatt et forsett som omfattet alle de faktiske omstendigheter som ville ha innebåret et fullbyrdet lovbrudd.

Ut fra faktum må det anses som klart at Tobias hadde et hensiktsforsett om å erverve narkotika, hvilket han gjorde. Det er i tillegg klart at han hadde hensiktsforsett om å overlevere narkotikaen til Kim, noe som i tilfelle ville ha innebåret en overtredelse av straffeloven § 231, jf. straffeloven § 22 første ledd bokstav a.

Vilkåret er oppfylt.

Det andre vilkåret for forsøk er at det aktuelle lovbrudd "kan medføre fengsel i 1 år eller mer", se straffeloven § 16 første ledd. Overtredelse av straffeloven § 231 kan medføre fengsel i to år, jf. første ledd. Vilkåret er dermed oppfylt.

Det tredje vilkåret er at tiltalte "foretar noe som leder direkte mot utføringen", se straffeloven § 16 første ledd. Ordlyden tilsier at vedkommende må ha foretatt noe som står i nær sammenheng med fullbyrdelsen, jf. "direkte". Vurderingstemaet er ifølge høyesterettspraksis om fullbyrdesforsettet "i tilstrekkelig grad har manifestert seg i det ytre", se HR-2019-189-A (avsnitt 17). Som Johs. Andenæs en gang skrev, må gjerningsmannens opptreden vise at "nå er forberedelsen og overveielsen tid forbi, nå skrider han til verket".

Spørsmålet om en person har passert den nedre grense for det straffbare forsøk, beror på en konkret helhetsvurdering.

Ved vurderingen har både objektive og subjektive momenter relevans. Sentrale objektive momenter er hvor mye som er gjort og hva som gjenstår, handlingenes karakter og den tidsmessige nærhet mellom det foretatte og fullbyrdelsen. Et sentralt subjektivt moment er den for tiltalte psykologiske forskjell mellom det som er gjort og det som gjenstår, jf. Rt. 2008 s. 867 (avsnitt 20).

Tobias har etter det opplyste gått til anskaffelse av en større mengde kokain. Denne handlingen er i seg selv alvorlig. Gjennom sitt erverv av narkotika har Tobias overtrådt straffeloven § 231. Dette er et moment som taler for at forsøkets nedre grense er passert, jf. Rt. 2010 s. 1011 (avsnitt 17) og HR-2019-189-A (avsnitt 17 til 19).

Det er dessuten en viss tidsmessig nærhet mellom det som ble gjort og det som gjenstod; ervervet av kokain ble foretatt kun dagen før det planlagte salget. Også dette kan tale for at grensen for det straffbare forsøk er overskredet.

Den psykologiske forskjell mellom det som er gjort og det som gjenstår, fremstår ikke som stor. Tobias har som nevnt ervervet kokain, hvilket innebærer en overtredelse av straffeloven § 231. Planene gjelder overdragelse av kokain, som i tilfelle også ville ha innebåret en overtredelse av dette straffebud. Eneste forskjell er at han må overlevere stoffet. Den forbryterske vilje er synliggjort allerede ved ervervet, og klargjør at Tobias er villig til å bedrive ulovlig virksomhet. Dette taler for at forsøkets nedre grense er passert.

Et motargument er at erverv av kokain er noe annet overlevering av kokain. Mens erverv kan skje i det skjulte og uten nevneverdig oppdagelsesrisiko, vil salg på et festivalområde klarligvis kunne medføre en større risiko. Disse forhold kan tilsi at den psykologiske forskjell mellom det som er gjort og det som gjenstår, er noe større. Etter mitt syn fremstår den likevel som nokså liten, tatt i betraktning det allerede begåtte lovbrudd.

Samlet sett anses Tobias for ved sin handling å ha passert forsøkets nedre grense. Det foreligger dermed et forsøk på overdragelse av narkotika, jf. straffeloven § 231, jf. § 16.

Skyldkravet er forsett, jf. straffeloven § 231, jf. § 21, jf. § 16.

Fullbyrdelsesforsett er allerede påvist, slik at skyldkravet er oppfylt.

De øvrige straffbarhetsbetingelser er klart oppfylt.

Straffansvar er dermed etablert.

Det kan spørres om straffansvaret skal bortfalle i medhold av straffeloven § 16 andre ledd om frivillig tilbaketreden fra forsøk. Etter bestemmelsen straffes likevel ikke den som "frivillig avstår fra å fullbyrde lovbruddet". Tobias har her avstått fra å fullbyrde lovbruddet. Det sentrale er om dette skjedde frivillig.

Kravet om frivillighet er i rettspraksis tolket dithen at den handlende må ha truffet et "reelt, bevisst valg om å tre tilbake i en situasjon hvor flere handlingsalternativer - etter vedkommendes forutsetninger - står åpne", se HR-2019-47-A (Musegift, avsnitt 40). I dommens avsnitt 42 fortsetter Høyesterett slik: "Oppstår det under gjennomføringen av en forsøkshandling forhold som vedkommende regner med vil føre til avsløring om foretagendet ikke avbrytes, eller fullbyrdelsen avverges, og han derfor trer tilbake, er kravet til frivillighet [...] i alminnelighet ikke oppfylt". Uttalelsene er fulgt opp i HR-2026-373-A.

Faktum gir klare holdepunkter for at politiets intensiverte innsats mot narkotikasalg var beveggrunnen for Tobias' avståelse fra å fullbyrde narkotikaovertrædelsen. Tobias ble redd da han fikk kjennskap til forholdet, og bestemte seg derfor for å trekke seg. Dette tilsier at Tobias regnet med å kunne bli avslørt om han gjennomførte salget, det vil si om foretagendet ikke ble avbrutt. En mulig innvending mot dette er at det tilsynelatende ikke var noen konkret oppdagelsesrisiko som beveget ham til å avstå fra fullbyrdelsen, men den opplysning at politiet generelt ville intensivere sin innsats mot narkotikasalg. I lys av faktum må Tobias imidlertid anses for ikke å ha hatt noen andre effektive handlingsalternativer. Tilbaketredenen var da ikke frivillig.

Straffbortfall kommer ikke på tale.

Tobias kan følgelig straffes for forsøk på narkotikaovertrødelse.

Det tilføyes at Tobias ved sin handling også kan sies å ha forsøkt å fysisk og/eller psykisk medvirke til Kims etterfølgende overdragelse av narkotika, jf. straffeloven § 231, jf. § 15, jf. § 16, og herunder utvist det doble forsett som avkreves en medvirker, jf. HR-2022-1299-A (Terroroppfordring, avsnitt 20 og 21). Konkurrenslæren tilsier at Tobias vil kunne straffes også for forsøk på medvirkning til overdragelsen av narkotika. Da vil ikke bare det straffverdige ved ervervet markeres, men også det at ervervet skjedde med sikte på en annens overdragelse, sml. Rt. 2003 s. 1337 (avsnitt 28).

Eventuell domfellelse for forsøk på medvirkning til overdragelse av narkotika ville muligens ha reist straffeprosessuelle spørsmål angjeldende rettens kompetanse til å anvende et annet straffebud enn en eventuell tiltalebeslutning, jf. straffeprosessloven § 38 første, jf. annet ledd. Her foreligger det imidlertid ingen tiltalebeslutning og dermed ingen foranledning til å bedømme dette.

Konklusjon: Tobias kan straffes for forsøk på overtrødelse av straffeloven § 231, jf. § 16.

Kim

Spørsmålet er om Kim kan straffes for forsøk på narkotikaovertrødelse.

Det vises til redegjørelsen for vilkårene for forsøk foran.

Vilkåret om fullbyrdselsesforsett er klart oppfylt, ettersom Kim må anses for med hensikt å ha villet selge narkotika og dermed overtre straffeloven § 231.

Vilkåret om strafferamme er klart nok også oppfylt.

For så vidt gjelder det tredje vilkåret for forsøk, at tiltalte "foretar noe som leder direkte mot utføringen", har Kim fysisk møtt opp på det sted der salget skulle skje. Han møtte opp med salgsposer i hende og vekslepenger til bruk i salgsvirksomheten. Med dette har han gjort alt som krevdes av ham foruten selve mottakelsen og overdragelsen av stoffet. At Tobias' unnlatelse av å overlevere narkotikaen gjør et eventuelt forsøk utjenlig, er ikke til hinder for at en står overfor et straffbart forsøk.

Det er en klar tidsmessig nærhet mellom det foretatte og det gjenstående. Dette indikerer at grensen for det straffbare forsøk er overtrådt.

I motsatt retning taler det faktum at Kim simpelthen har møtt opp på en festival med poser og vekslepenger. Han har ikke mottatt narkotika og har heller ikke prøvd å selge narkotika til noen. De handlinger som er foretatt, er av utpreget forberedende karakter og er ikke i seg selv alvorlige.

Den psykologiske forskjell mellom det å møte opp på en festival med poser og vekslepenger, og det å selge narkotika, er betydelig. Viktige handlinger, fysiske og psykiske, sto igjen: Kim måtte skaffe seg rådighet over narkotika og deretter selge dette til tilstedeværende. Dette kan tilsi at en ikke står overfor et straffbart forsøk, sml. Rt. 1995 s. 17 (s. 18-19).

Samtidig er det opplyst at Kim hadde inngått en avtale med Tobias om at Tobias skulle skaffe narkotika, og at han selv skulle selge narkotikaen. Da Kim møtte opp på festivalen, satset han på at Tobias ombestemte seg og ville møte opp likevel. Dette gir en indikasjon på at Kim var innstilt på og i stand til å utføre lovbruddet. Ut fra hans forutsetninger kan den psykologiske forskjell mellom det som er gjort og det som gjenstår, derfor være noe mindre. Faktum

gir imidlertid ingen konkrete holdepunkter om Kims person. Prinsippet om at enhver rimelig tvil skal komme tiltalte til gode taler mot å forutsette at Kim hadde en så forbrytersk personlighet at han lettere enn andre ville gjennomført salget.

Det forelå følgelig en betydelig psykologisk forskjell mellom det som ble gjort og det som gjensto. Det er særlig det innehav av narkotika som overdragelsen forutsatte, som tilsier dette. Uten noen befatning med narkotika vil det ikke kunne finne sted noen overdragelse av stoff, og det å motta narkotika er i seg selv krevende og beveger en langt nærmere den fullbyrdede overtredelse enn det som her er gjort.

På bakgrunn av det foregående er jeg under tvil kommet til at grensen for det straffbare forsøk ikke er overtrådt. Det legges avgjørende vekt på den psykologiske forskjell mellom det som ble gjort og det som sto igjen.

Straffbarhetsbetingelsene er ikke oppfylt for så vidt gjelder forsøk på narkotikaovertrædelse, jf. straffeloven § 231, jf. § 16.

Kim kan ikke straffes for forsøk på narkotikaovertrædelse.

Som nevnt innledningsvis, har Tobias ervervet narkotika og dermed overtrådt straffeloven § 231. Ervervet fant sted etter at han og Kim inngikk avtale om å selge kokain på musikkfestivalen i Sandnes. Dette gir grunn til å spørre om Kim kan straffes for medvirkning til overtrædelse av straffeloven § 231 i form av psykisk medvirkning til Tobias' erverv av narkotika, jf. § 15.

Straffeloven § 15 rammer den som "medvirker" til en overtrædelse. Ordlyden tilsier at noen må ha yttet en form for bistand overfor hovedmannen.

Medvirkning kan ifølge rettspraksis bestå i at noen "positivt har tilskyndet til handlingen eller styrket gjerningspersonens forsett" (psykisk medvirkning), se

Rt. 2014 s. 466 (avsnitt 15). En positiv tilskyndelse foreligger når noen oppfordret til handlingen, mens en styrking av hovedmannens forsett foreligger noen ved sin handlemåte styrket ham i troen på å utføre lovbruddet.

Medvirkning forutsetter at at tilskyndelsen eller styrkingen av forsettet skjedde forut for hovedgjerningen, og at den virket med ved den straffbare handling, se HR-2025-2303-A (avsnitt 25 til 27).

Kim har som nevnt inngått en avtale med Tobias om at de skulle selge kokain. Avtalen gikk ut på at Tobias skulle skaffe kokain, som Kim så skulle selge. Ved inngåelsen av denne avtalen har Kim utvilsomt oppfordret Tobias til erverv av narkotika, eller iallfall styrket hans forsett i så henseende. Det foreligger dermed psykisk medvirkning til erverv av narkotika.

Grunnvilkåret for straff er oppfylt for så vidt gjelder medvirkning til narkotikaovertrædelse.

Skyldkravet etter straffeloven § 231 første ledd, jf. § 15 er forsett, jf. § 21. Narkotikaovertrædelse er riktignok straffbart i uaktsom form, jf. straffeloven § 231 andre ledd, hvilket innebærer at uaktsom medvirkning kan være aktuelt. Forsett fremstår dog som den relevante hovedskyldform her.

Medvirkningsansvar forutsetter et dobbelt forsett: Medvirkeren må ha forsett om at en annen vil fullbyrde hovedhandlingen, og om at egen medvirkningshandling vil stå i et medvirkende årsaksforhold til hovedhandlingen, se HR-2022-1299-A (Terroroppfordring, avsnitt 20) og HR-2025-2303-A (avsnitt 29).

Slik faktum ligger an, er det klart at Kim hadde hensiktsforsett med hensyn til Tobias' erverv av narkotika og dermed til fullbyrdelsen av narkotikaovertrædelse, jf. straffeloven § 231. Kim må i tillegg anses for å ha

hatt hensiktsforsett med hensyn til at egen medvirkningshandling ville stå i et medvirkende årsaksforhold til hovedhandlingen. Det ble tross alt inngått en avtale om at Tobias skulle erverve narkotika.

Skyldkravet er oppfylt.

De øvrige straffbarhetsbetingelser, at gjerningspersonen hadde skylddevne og det ikke forelå noen straffrihetsgrunner, er klart oppfylt.

Kim kan altså straffes for medvirkning til narkotikaovertrødelse, men ikke forsøk på narkotikaovertrødelse. Hadde det foreligget en tiltale for forsøk på narkotikaovertrødelse, kunne dette ha reist spørsmål om rettens kompetanse til å omsubsumere forholdet etter straffeprosessloven § 38 første, jf. andre ledd. Noen tiltalebeslutning er ikke fremlagt.

Trolig ville domfellelse for medvirkning til erverv vært et annet straffbart forhold enn forsøk på overdragelse, idet fokuset ligger på et annet tidspunkt i hendelsesforløpet, jf. Rt. 2005 s. 1218 (avsnitt 19). Det ville utelukket domfellelse for medvirkning til erverv av narkotika. Når det ikke foreligger noen tiltalebeslutning og ikke er noen holdepunkter for at det her er aktuelt å felle en dom, må det kunne legges til grunn at Kim kan straffes for medvirkning. For at retten skulle kunnet domfelle for det, måtte forholdet dog ha vært inntatt særskilt i tiltalebeslutningen.

Konklusjon: Kim kan ikke straffes for forsøk på narkotikaovertrødelse, men for medvirkning til narkotikaovertrødelse.

Ord: 2201

Bruk følgende kode:

4 Oppgave 4

Sofie Hansen er på middagsbesøk hos sin ekskjæreste Truls Mortensen. Etter middagen sovner Truls på sofaen. «Han er jo akkurat like kjedelig som før», tenker Sofie. Hun bestemmer seg for å forlate huset til Truls i stillhet. I det hun går ut av døren, ser hun at Truls vrir seg i sofaen, med den følge at et brennende stearinlys som står på sofabordet velter, og det tar fyr i duken. Sofie er nokså sikker på at Truls nå vil våkne og at det ikke vil utvikle seg til noen ordentlig brann, men tenker samtidig at i motsatt fall vil verden bare få en kjedelig person mindre.

Neste dag leser Sofie til sin overraskelse at huset til Truls har brent ned og at Truls er funnet omkommet av røykforgiftning.

Kan Sofie straffes for forsettlig drap?

Skriv svaret ditt her. Endringer blir lagret automatisk.

Spørsmålet er om Sofie Hansen ("Sofie") kan straffes for forsettlig drap.

Det rettslige grunnlaget er straffeloven.

Det vises til redegjørelsen for de alminnelige straffbarhetsbetingelser foran.

Med hensyn til grunnvilkåret for straff, reiser saken først og fremst spørsmål om hvorvidt straffeloven § 275 rammer unnlatelser. Straffebudet rammer den som "[d]reper en annen" og tar etter sin ordlyd sikte på aktive handlinger.

Det er i juridisk teori og rettspraksis lagt til grunn at et straffebud som er utformet med tanke på aktive handlinger, kan ramme tilfeller av passivitet/unnlatelser. En taler da om et såkalt uekte unnlatelsesdelikt. Forutsetningen for at unnlatelser omfattes er (i) at ordlyden i det aktuelle straffebud er så vidt at den kan romme unnlatelser/passivitet, (ii) at passivitet fremstår som noenlunde like straffverdig som den aktive handling, og (iii) at det forelå en plikt til å handle, jf. om de to sistnevnte vilkår Rt. 2002 s. 1717 (Orderud-saken, s. 1719).

Straffeloven § 275 fremstår som så vidt utformet at straffebudet kan ramme unnlatelser, og det er klart at død som følge av unnlatelser er noenlunde like straffverdig som den aktive dødsforvoldelse. Det sentrale for om nærværende

unnlatelse kan henføres under straffeloven § 275 blir følgelig om det forelå en handleplikt, og om den ble forsømt.

HR-2019-561-A (Stemor) gir veiledning med hensyn til når en handleplikt oppstår. Dommen gjelder passiv medvirkning, men er i juridisk teori ansett som retningsgivende også for spørsmål om straffbare unnlatelser i alminnelighet. I dommens avsnitt 20 uttales følgende:

"For at en unnlatelse skal være straffbar som passiv medvirkning, kreves det i utgangspunktet en særlig tilknytning mellom den passive personen og den eller det som straffebudet beskytter, eller mellom denne personen og en oppstått faresituasjon. Det er denne tilknytningen som kan begrunne medvirkningsansvar for ikke å forsøke å avverge den straffbare handlingen eller den aktuelle skadefølgen."

Synspunktet er at en handleplikt forutsetter en "særlig tilknytning" mellom den passive personen og den eller det som straffebudet beskytter, eller mellom vedkommende og en oppstått faresituasjon. En særlig tilknytning mellom den passive person og den som straffebudet beskytter, foreligger etter rettspraksis bare ved lovfestet omsorgsansvar, i første rekke for barn, se Rt. 2013 s. 1015 og HR-2019-561-A (Stemor, avsnitt 20). Et tidligere kjæresteforhold aktualiserer derfor neppe i seg selv noen handleplikt. Det sentrale blir om Sofie hadde en særskilt tilknytning til den oppståtte faresituasjon.

Eksempler fra rettspraksis om passiv medvirkning begrunnet i tilknytning til en faresituasjon, forutsetter generelt et element av skyld i farens oppstandelse hos den passive person. Som eksempler kan nevnes at den passive person har vært sammen med en annen om å planlegge og gjennomføre et lovbrudd som går lenger enn forventet, jf. Rt. 2010 s. 1630, og at vedkommende har overlevert et drapsvåpen til en annen og unnlater å ta det tilbake ved

mottakelse av kunnskap om drapsplanene, jf. Rt. 2002 s. 1717 (Orderud-saken).

Nærværende saksforhold står i en annen stilling enn de typiske tilfeller av handleplikt begrunnet i en faresituasjon. Sofie har ikke i utgangspunktet gjort noe som forårsaket det faremoment som resulterte i Truls' død. Forholdet mangler dermed den spesielle tilknytning som foreligger når den passive person ga opphav til faren og dermed den følge som inntrådte. Dette kan tale mot at det forelå en handleplikt.

På den annen side har Sofie en klar tilknytning til selve situasjonen som endte med brann. Hun var på besøk hos Truls og til stede da stearinlyset veltet og det tok fyr i duken på sofabordet. Med andre ord var hun en av de involverte i ulykken. Dessuten var hun den eneste av de involverte som var våken på tidspunktet for brannen. Forholdene tilsa dermed at Sofie tok grep for å avverge faren.

Et motargument er at Truls også var til stede. Han var riktignok i en søvntilstand, men Sofie kunne med rimelighet forvente at han på et eller annet tidspunkt ville våkne. Selv om dette isolert sett taler mot å oppstille en handleplikt, mener jeg at det på grunn av blant annet spredningsfare er grunn til å tillegge momentet liten vekt. En brann kan spres raskt og burde nødvendigvis slukkes så snart som mulig. Det taler for at en handleplikt kan foreligge også hvor det antas at noen andre vil slukke den etter hvert.

Det er noe tvilsomt om Sofies tilknytning til situasjonen er tilstrekkelig til å begrunne en handleplikt.

Unnlatelsers straffbarhet er begrunnet i selve den forventning om handling som en konkret situasjon har skapt. Gode grunner taler for at det må forventes at den som observerer at det tar fyr inne i et hus, hvor huseieren sover, gjør

noe for å avverge de følger som brannen kan få. Dette må i alle fall gjelde hvor observatøren befinner seg inne i huset og har tatt del i aktiviteter der med huseieren. På denne bakgrunn er jeg kommet til at Sofie hadde en handleplikt, riktignok under en viss tvil.

Hva som skal til for å oppfylle en handleplikt, er nærmere behandlet i rettspraksis. I HR-2019-561-A (Stemor) uttales følgende med henvisning til juridisk teori: "Det er ikke et vilkår [...] at den som har handleplikt, gjør noe som faktisk avverger den straffbare handlingen eller følgene av den. Det er tilstrekkelig at vedkommende gjør noe som fysisk eller psykisk motvirker handlingen" (avsnitt 29).

Sofie har etter det opplyste forholdt seg totalt passiv. Hun gjorde intet forsøk på å slukke brannen og redde Truls. Handleplikten ble dermed forsømt.

Unnlatelsen av å avverge brannen i Truls' hus kan etter dette subsumeres under straffeloven § 275.

En forutsetning for overtredelse av straffeloven § 275 er at det foreligger årsakssammenheng mellom unnlatelsen og dødsfølgen.

Årsakssammenheng forutsetter dels at følgen ikke ville inntrådt om unnlatelsen tenkes bort, dels at unnlatelsen hadde en generell skadevoldende evne og at denne realiserte seg på noenlunde normal måte, jf. HR-2018-2281-A (avsnitt 18 og 19).

Det må antas at dersom Sofie hadde gjort noe for å avverge brannen, ville Truls ikke ha dødd. Hun kunne dessuten ha vekket ham og dermed holdt ham i live. Det foreligger da faktisk årsakssammenheng.

Når det gjelder rettslig (adekvat) årsakssammenheng, vil det å unnlate å slukke en brann ha en klar og generell skadevoldende evne. Det var nettopp denne skadevoldende evne eller risiko som realiserte seg da Truls sitt hus brant ned og han etter hvert omkom.

Gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 275 er oppfylt.

Skyldkravet etter straffeloven § 275 er forsett, jf. § 21.

Forsett foreligger blant annet når den som begår en handling som dekker gjerningsbeskrivelsen i et straffebud "holder det for mulig at handlingen dekker gjerningsbeskrivelsen, og velger å handle selv om det skulle være tilfellet", se straffeloven § 22 første ledd bokstav c. Denne forsettsformen kalles eventualitetsforsett eller eventuelt forsett (*dolus eventualis*).

Eventualitetsforsettet består av to elementer, som stikkordsmessig kan angis som erkjennelse og positiv innvilgelse.

Som ellers må forsettet foreligge på gjerningstidspunktet og dekke hele den objektive gjerningsbeskrivelse i straffebudet, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 426.

Det første elementet i eventualitetsforsettet innebærer at gjerningspersonen må ha erkjent muligheten for at handlingen ville dekke gjerningsbeskrivelsen. Ved overtredelse av et følgedelikt er det avgjørende om gjerningspersonen anså følgen, i dette tilfellet dødsfølgen, som mulig, sml. HR-2020-2117-A (avsnitt 15).

Ettersom Sofie var "nokså sikker" på at det ikke kom til å bli noen ordentlig brann, holdt hun det for mulig at det motsatte ville være tilfellet. Dette underbygges av at hun samtidig tenkte at det "i motsatt fall" ville være slik at verden fikk en kjedelig person mindre. At Sofie dagen derpå ble overrasket,

kan tale i motsatt retning, men utelukker ikke at hun holdt dødsfølgen for mulig. En mulighet er tilstrekkelig. Sannsynlighetsovervekt kreves ikke. Sofie anses derfor for å ha erkjent dødsfølgen som mulig om hun unnlot å gripe inn.

Det andre elementet i eventualitetsforsettet går ut på at gjerningspersonen må ha valgt å handle selv om gjerningsbeskrivelsen skulle bli oppfylt. I norsk rett opereres det med en positiv innvilgelsesteori, hvoretter gjerningspersonen positivt må ha akseptert (innvilget) handlingen eller følgen. Dette innebærer at vedkommende "bevisst må ha tatt det standpunkt" at han ville handle selv om følgen ville inntre, jf. HR-2019-509-A (avsnitt 18). Den positive innvilgelse er derved det som skiller eventualitetsforsettet fra den bevisste uaktsomhet, jf. HR-2020-2117-A (avsnitt 16).

Da Sofie besluttet å ikke gripe inn for på en eller annen måte å avverge faren og dermed dødsfølgen, var hun nokså sikker på at Truls ville våkne og det ikke ville utvikle seg til noen ordentlig brann. Samtidig tenkte hun at "i motsatt fall vil verden bare få en kjedelig person mindre". Sofie tenkte altså at det trolig ikke ville oppstå noen brann som kunne ta livet av Truls, og samtidig at om så skulle skje, ville verden få en kjedelig person mindre. Dette må klarligvis tolkes slik at Sofie bevisst tok det standpunkt at hun unnlot å gripe inn selv om Truls skulle avgå med døden. Hun har da positivt innvilget dødsfølgen.

Sofie utviste eventualitetsforsett med hensyn til dødsfølgen. Skyldkravet er oppfylt.

De øvrige straffbarhetsbetingelser er klart oppfylt.

Sofie kan følgelig straffes for forsettlig drap etter straffeloven § 275.

Konklusjon: Sofie kan straffes for forsettlig drap.

Ord: 1498

**Knytte håndtegninger til denne
oppgaven?**
Bruk følgende kode:

9 3 9 5 9 5 7